

Lapin Kansa 31.5.2006

Kansanmurha on vakava asia

Lapin Kansassa oli 30.5. uutisoitu, miten eräät saamelaiskäräjien jäsenet ovat vedonneet pääministeri Matti Vanhaseen, että lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnion ja saamelaiskäräjien lakimiessihteeri Heikki J. Hyvärisen toimesta valmisteilla oleva lakiesityksen valmistelu keskeytettäisiin. Samassa uutisessa ilmeni myös, että saamelaiskäräjien puheenjohtaja oli huolissaan käynnissä olevasta porosaamelaisten kulttuurillisesta kansanmurhasta.

En puutu asiaan muutoin kuin sanomalla, että Suomen perustuslain mukaan tällaisia esityksiä ei voida tehdä ennen kuin on selvitetty näihin oikeuksiin liittyvät omistussuhteet. Mielestäni on järjen vastaista se, että ennen kuin edes tiedetään kenelle nämä oikeudet kuuluvat, ollaan oikeuksia siirtämässä mielivaltaisesti toisilta oikeushistoriallisesti kestäättömälle ryhmälle. Lehtiuutinen osoittaa selkeästi, että tieteellistä asennetta ei tässä kysymyksessä voida pitää yksiselitteisesti erillään saamelaisideologiasta. Sekä tieteellisesti kirjoitettu lappalaisten historia että saamelaisideologia näyttävät olevan tietynlaisia luomuksia, joihin on päädytty saamelaispolitiikan merkityksen ja ymmärtämisen nimissä. Niiden väliset erot ovat kaikkea muuta kuin yksiselitteiset ja selkeät.

Historioitsija pyrkii perustamaan merkitysyhteytensä empiirisiin havaintoihin ja yhdessä sovittuihin kriittis-analyttisiin pelisääntöihin, että kutakin aikakautta on arvioitava kulloisistakin edellytyksistä eikä myöhemmistä, ulkotieteellisistä lähtökohdista käsin. Näin historiallisista luomuksista tulee avoimia, monivivahteisia ja tiedeyhteisön koeteltavissa olevia. Sen sijaan saamelaisideologit sitä vastoin näyttävät rakentavan historialliset merkitysyhteytensä keksimällä ne itse. Tarkoitus ei tuolloin ole edistää jonkin aikakauden mahdollisimman todenmukaista historiallista ymmärtämistä, vaan legitimoida eli esittää historia siinä valossa, että se palvelisi nykyisiä saamelaispoliittisia päämääriä halutun valta-aseman saavuttamiseksi. Näin saamelaispoliittisista merkitysrakennelmista on tullut ehdottomia.

Näyttää myös siltä, että todellinen lappalaisten ja saamelaisten historia pyritään salaamaan, koska se voisi vaarantaa myöhemmän valtaintressin. Valittu saamelaisideologia näyttää yksinkertaisesti kieltävän erityisen lappalaisen kansan historian olemassaolon ja väheksyvän törkeästi sen merkitystä hylkäämällä se saamelaisrekisteristä syrjäytettyjen lappalaisten luomana mörkönä.

Historian logiikan mukaan saamelaisuus ideologisena ilmiönä on tärkeä ja sitä pitää analysoida kriittisesti, koska sillä on pyritty ja pyritään vaikuttamaan aikamme yhteiskunnalliseen kehitykseen ja josta tänäänkin kiistellään varsin kiivain äänenpainoin.

Pekka Aikion kommentteista voisin todeta sen, että nykyiset saamelaisjohtajat näyttävät yhä elävän kuvitelmissa, että saamelaiset olisivat todellakin Suomen ainoa alkuperäiskansa, unohdettuaan miten tämä vaikutelma on saatu aikaan.

Näin on luotu vaikutelma ainoasta alkuperäiskansasta tilanteessa, jossa asialla on myös lappalaisten kannalta erityinen merkitys. Tällainen tosiasioihin perustumaton virhearviointi ei voi johtaa kaikkien osapuolten kannalta kestävään lopputulokseen Ylä-Lapin maoikeuskiistassa.

Historia on olemassa kulttuuri- ja valtailmiönä, joka asettaa rajat meidän käsitys ja uskomusmaailmoille saamelaisuudesta ja lappalaisuudesta. Joten vallalla ja sen pysyvällä seuralaisella tiedolla on ollut kautta historian tärkeä säätelevä tehtävä. Sen valossa voidaan asianmukaisella tavalla arvioida myös se missä määrin saamelaiskäräjien maoikeusvaateet ja Pekka Aikion syytökset kulttuurillisesta kansanmurhasta perustuvat fiktion tai faktaan.

Mitä tulee syytöksiin saamelaisten poronhoitajiin kohdistuvat kulttuurillisesta kansanmurhasta, niin yleisesti kansanmurhalla tarkoitetaan julmuuksia, joissa pyritään etnisen, kulttuurillisen tai poliittisen ryhmän järjestelmälliseen ja tarkoitukselliseen tuhoamiseen. Toisen maailmansodan tullessa päätökseensä oltiin tilanteessa, jossa olemassa oleva oikeudellinen käsitteistö oli riittämätöntä kuvaamaan Hitlerin valtakaudella Saksassa ja sen valloittamilla alueilla tapahtuneita julmuuksia. Tästä johtuen Raphael Lemkin kehitti termin vuonna 1944 sanoista genos (heimo tai rotu kreikaksi) ja -cide (surmaaminen latinaksi). Lemkin puhui kansanmurhan kansainvälisen kriminalisoinnin puolesta, johon päästiin vuonna 1951.

Olennaista kansanmurhassa on rikoksen tarkoituksellisuus. Tarkoituksellisuuden osoittaminen toteen on kuitenkin käytännössä hyvin vaikeaa, minkä vuoksi esimerkiksi YK ei ole kyennyt määrittämään Darfurin tapahtumia kansanmurhaksi.

Kansanmurha on kriminalisoitu Suomen rikoslain 11. luvun kuudennessa pykälässä ”joukkotuhontana” edellä mainitun määritelmän mukaisesti. Jokainen lukija arvioikoon siis missä määrin Pekka Aikion syytöksissä on perää.

Jouni Kitti

Entinen saamelaiskäräjien pitkäaikainen jäsen